

УДК 327.56
ББК 66.4(4/8)

СПВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ФОРМУВАННІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ» НА СХОДІ УКРАЇНИ

В. К. Дрогомирецька

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76025, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел. +380973329482; e-mail: drogotyretska06@ukr.net*

У статті висвітлено проблему сучасної «гібридної війни» на прикладі збройного конфлікту на Сході України. Розкрито особливості явища гібридної війни та встановлено значення терміну «гібридна війна». Досліджено співпрацю України під час збройного конфлікту в Донецькій та Луганській областях з такими міжнародними організаціями, як ООН та ОБСЄ. Розкрито їхню сутність та конкретно вплив їхньої діяльності на вирішення конфлікту на Донбасі. Обґрунтовується суть міжнародної безпеки, як системи міжнародних відносин, що заснована на дотриманні норм міжнародного права. Розглянуто поняття «міжнародна безпека». Досліджено статистику Організації Об'єднаних Націй стосовно подій на Донбасі, зокрема кількість жертв на Донбасі з початку військових дій.

Ключові слова: *гібридна війна, міжнародні організації, ООН, ОБСЄ, СММ, безпека, Рада Безпеки, міжнародна безпека, Схід України, Донбас, війна, збройний конфлікт, гібридна загроза.*

Сьогодні у військовій та політичній науці відсутнє загально визначення «гібридна війна». Міністерство оборони США наразі не поспішає з офіційним ухваленням терміну «гібридна війна», на даний час обмежується терміном «гібридна загроза». У 60-х рр. минулого сторіччя, гібридна війна, була описана полковником російського Генерального штабу Євгеном Едуардовичем Месснером, як «Мятежевойна». За його визначенням, гібридна війна – це сучасна версія і форма війни як збройної боротьби. Він відзначає, що кожній фазі розвитку людської моралі відповідає особливий стиль війни, та, відповідно, вид зброї: лицарі боролися на турнірах, релігійні війни дали миру «криваві лазні» і Варфоломіївську ніч, Аустерліц і Бородіно – мільйонні битви віч-на-віч. Стиль сучасної війни – «гуманістичне» винищування, коли, наприклад, економічна блокада Німеччини, ядерне бомбардування Хіросіми й Нагасакі вбиває половину, або все мирне населення [1]

На сучасному етапі свого розвитку, світова цивілізація зіштовхнулася з кардинально новими інструментами формування нової політичної

реальності. Інструментами геополітичної боротьби в сучасному світі стали гібридні війни, інформаційні війни, психологічні війни. На даний час саме ці інструменти геополітичної боротьби набирають найбільшої популярності. Саме ці інструменти і представляють виняткову небезпеку для сучасних націй-держав [3].

З початку збройного конфлікту на Сході України загинули понад 10,3 тисяч людей. Про це йдеться у доповіді управління верховного комісара Організації Об'єднаних націй з прав людини. За період з 14 квітня 2014 року по 15 листопада 2017 року зафіксовано 35 081 жертву – ЦК 10 303 загиблих і 24 778 поранених. Мова йде про військовослужбовців, цивільних та членів збройних угруповань. За даними ООН, за цей період на Донбасі загинули 2 523 цивільних – 1 399 чоловіків, 837 жінок, 91 хлопчик, 47 дівчаток та 149 дорослих, чия участь не встановлено. Організація нагадує, що 298 цивільних, у тому числі 80 дітей, загинули в результаті аварії рейсу МН17 у липні 2014 року. Близько 7-9 тисяч мирних жителів отримали поранення через бойові дії. [6]

Як показують події останніх чотирьох років в Україні діяльність міжнародних безпекових організацій в Україні є доречною, особливо на сучасному етапі. Розглянемо сутність діяльності та вплив міжнародних безпекових організацій на сучасному етапі.

Міжнародна безпека – система міжнародних відносин, що засована на дотриманні усіма державами загально визнаних принципів і норм міжнародного права, виключає вирішення спірних питань і розбіжностей між ними за допомогою сили або загрози [2].

Міжнародна безпека є гарантом світового збереження і сталого розвитку, забезпечення повноцінного існування та глобального світового порядку. Міжнародні організації виступають суб'єктами міжнародної безпеки. Більшість із сучасних міжнародних організацій є основою міжнародної безпеки та миру, забезпечують дотримання загально визнаних норм міжнародного права не тільки державами – членами цих організацій, а й іншими суб'єктами міжнародних відносин. Першочергове місце в порядку врегулювання збройного конфлікту на Південному Сході України належить основним міждержавним міжнародним організаціям, що опікуються миром і безпекою в світі – Організації з Безпеки та Співробітництва (ОБСЄ), Організації Об'єднаних Націй (ООН).

ООН була заснована після завершення Другої світової війни 1945 р., представниками 51 однієї країни з метою збереження миру і безпеки у всьому світі, розвитку партнерських відносин між країнами, сприянню поліпшення умов життя і стану справу галузі прав людини. На даний час членами ООН є 193 держави. Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй, створена в 1946 році, є однією з першорядних структур Організації Об'єднаних Націй. Вона складається з 15 держав-членів, п'ять з яких (США, Китай, Росія, Франція та Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії) тримають постійне членство і пра-

во вето. Непостійні члени обираються терміном на два роки, і кожен з них має один голос.

У той час як інші органи ООН мають право давати рекомендації державам-членам з проблематичних питань, Рада Безпеки має повноваження приймати рішення, які підлягають обов'язковому виконанню відповідно до Статуту ООН. Також інститут пропонує Генеральній Асамблеї особу на посаду Генерального секретаря і рекомендує держав-кандидатів в ООН, разом з Генеральною Асамблеєю обирає суддів Міжнародного Суду.

Основним обов'язком Ради Безпеки є підтримання міжнародного миру та безпеки. Вона розслідує суперечки або акти агресії, які загрожують міжнародній дружбі і які можуть спровокувати бойові дії, безпосередній інтерес Ради Безпеки полягає в розв'язанні конфліктів мирними засобами, шляхом переговорів та угод. У деяких випадках, Рада Безпеки може вдатися до введення санкцій або навіть дозволити використання сили для підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки.

Проте статут ООН містить перешкоди щодо врегулювання збройного конфлікту на території України. Так, згідно зі статутом Організації, до складу Ради Безпеки входять 5 постійних членів (Велика Британія, Росія, Китайська Народна Республіка, Сполучені Штати Америки, Франція) і 10 непостійних, яких Генеральна Асамблея ООН обирає за географічним принципом. Рішення Ради Безпеки вимагають 9 голосів з 15, включаючи голоси, які збіглися, всіх постійних членів. Це означає, що кожному з п'яти постійних членів Ради Безпеки належить право вето щодо рішень Ради. Тому у Російській Федерації завжди буде право на вето всіх дій ООН, що направлені на ескалацію збройного конфлікту на Сході України.

6 травня 2015 р. було затверджено нову Стратегію національної безпеки України. У даній стратегії зазначено, про збільшення актуальності реформування Ради Безпеки ООН через агресію Російської Федерації на Сході України. У рамках роботи Генеральної Асамблеї ООН увага уряду України зосереджуватиметься на підтримці таких ініціатив з реформування Ради Безпеки ООН, які забезпечать її адекватне реагування на порушення міжнародного права, навіть якщо порушник є постійним членом цього органу.

Таким чином основна роль у врегулюванні збройного конфлікту наразі належить ОБСЄ. ОБСЄ – найбільша в світі регіональна безпекова організація. У 1975 р. було засновано тоді ще Наряду з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ). У січні 1995 р. НБСЄ набула офіційного статусу міжнародної організації і була перейменована на ОБСЄ. Членами ОБСЄ є 57 держав-учасниць з Північної Америки, Європи й Центральної Азії, що поділяють однакові погляди щодо світової безпеки, розглядаючи три її виміри: військово-політичний; економіко-екологічний;

людський. Особливістю Організації є наявність у неї польових операцій, які функціонують безпосередньо у деяких державах-учасницях та на їхній запит надають необхідну допомогу. Рішення в ОБСЄ ухвалюють консенсусом.

З 21 березня 2014 року в Україні діє спеціальна моніторингова місія ОБСЄ. Покликана спостерігати, проводити незалежний моніторинг подій на Сході України. Одним з основних завдань спеціальної моніторингової комісії є сприяння мирному діалогу між обома сторонами конфлікту [7].

До складу Спеціальної моніторингової місії (СММ) ОБСЄ входить 372 міжнародних спостерігача, 168 громадян України та інші міжнародні співробітники. До числа 372 міжнародних спостерігачів Місії входять 40 представників від США, по 22 від Росії і Великобританії, 20 – Угорщини, 18 – Фінляндії, 17 – Італії, 15 – Німеччини, по 14 від Чехії і Румунії, по 13 від Австрії, Польщі та Данії, 12 від Швеції, 11 – Швейцарії. Крім цього, в СММ ОБСЄ представлені громадяни ще 27 держав. Серед міжнародних спостерігачів, в цілому, 309 чоловіків і 63 жінки. В Донецькій і Луганській областях працюють 234 члена Місії ОБСЄ з 372 спостерігачів. Решта знаходяться в інших містах України: Києві, де розташований головний офіс, Чернівцях, Дніпропетровську, Івано-Франківську, Харкові, Херсоні, Львові та Одесі.

Основне завдання місії спрямоване на те щоб збирати інформацію та звітувати про ситуацію з безпеки у регіоні. Місія встановлює та повідомляє факти щодо конкретних інцидентів, включно з тими, що стосуються заявлених порушень основоположних принципів ОБСЄ. Основними результатами діяльності СММ ОБСЄ є звіти щодо дотримання «Комплексу заходів з виконання Мінських угод» та ситуації в регіонах України.

В 2016 році Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ році Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в умовах обмеженого доступу до зони конфлікту на Донбасі за 2,5 роки офіційно нарахувала понад два десятки машин, позначених написом «вантаж 200», які вивозили зі Сходу України в Росію загиблих росіян.

Станом на 11 квітня 2018 року Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ констатувала збільшення кількості порушень режиму припинення вогню в Донецькій та Луганській областях в порівнянні з попереднім звітним періодом. Місія уточнювала повідомлення про жертви серед цивільного населення внаслідок обстрілу в Старомихайлівці, що неподалік від Донецька. СММ продовжила здійснювати моніторинг на ділянках розведення сил і засобів у районах населених пунктів Станиця Луганська, Золоте і Петрівське, а також зафіксувала порушення режиму припинення вогню, що, за оцінкою, сталися на ділянці розведення в районі Петрівського. Доступ спостерігачів залишався обмеженим як на цих трьох ділянках розведення, так і знову поблизу Довжанського (не-

подалік від кордону з Російською Федерацією). СММ зафіксувала озброєння, розташоване з порушенням ліній відведення з обох боків лінії зіткнення.

СММ продовжує здійснювати моніторинг процесу розведення сил і засобів, а також намагатися отримати необмежений доступ до ділянок розведення в районах н. п. Станиця Луганська (підконтрольний урядові, 16 км на північний схід від Луганська), н. п. Золоте (підконтрольний урядові, 60 км на захід від Луганська) і н. п. Петрівське (непідконтрольний урядові, 41 км на південь від Донецька), як це передбачено Рамковим рішенням Тристоронньої контактної групи про розведення сил і засобів від 21 вересня 2016 року [4].

Таким чином, вирішення та врегулювання збройного конфлікту на Донбасі можливе тільки за участі та сприянні міжнародної світової спільноти. На даний час найдієвішими в питанні контролю міжнародною спільнотою даного збройного конфлікту є СММ. Оскільки такі зовнішні гарантії безпеки України, як Будапештський меморандум (1994 р.), безпекові механізми Гельсінського заключного акту (1975 р.), виявилися недієвими та безрезультатними в вирішенні даного питання. Моніторингова місія ОБСЄ наразі є єдиним контролюючим органом за виконанням «Комплексу заходів з виконання Мінських угод». З метою вирішення та припинення збройного конфлікту на Сході України здійснюється впровадження міжнародною спільнотою економічних санкцій проти Росії. Важливим чинником у мирному вирішенні даного конфлікту, як вже вище зазначалося є активна співпраця України та міжнародних безпекових організацій, їхнє безпосереднє сприяння та допомога, налагодження більш тіснішої взаємодії з українським урядом.

Література

1. Бартош А. Гибридные войны во внешней политике США и НАТО [Електронний ресурс] // Независимое военное обозрение. 2010, 10 окт. – Режим доступу: http://nvo.ng.ru/concepts/2014-10-10/1_nato.html (дата звернення 12.04.2018).
2. Безпека міжнародна // Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін.; За ред. М.П. Требіна. – Х.: Право, 2015.
3. Манойло А.В. Государственная информационная политика в особых условиях: Монография / А.В. Манойло. – М.: МИФИ, 2003. – 388 с.
4. Останні новини від Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні на основі інформації, що надійшла станом на 11 квітня 2018 року, 19:30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/ru/ukraine-smm/reports> (дата звернення 12.04.2018 р.).
5. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ // Інформаційне агентство «Єдність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ednist.info/dossier/172> (дата звернення 12.04.2018 р.).

6. ООН назвала кількість загиблих на Донбасі [Електронний ресурс] // Громадське радіо. 2017, 12 грудня – Режим доступу: <https://hromadskeradio.org/news/2017/12/12/oon-nazvala-kilkist-zagyblyh-na-donbasi> (дата звернення 12.04.2018 р.)
7. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/ukraine-smm> (дата звернення 12.04.2018 р.)

Стаття надійшла до редакційної колегії 30. 04. 2018 р.

*Рекомендовано до друку д. політ. н., професором Климончуком В. Й.,
д. політ. н., професором Наумкіною С. М. (Одеса)*

**COOPERATION OF UKRAINE WITH INTERNATIONAL
ORGANIZATIONS IN FORMATION OF EUROPEAN SECURITY
IN THE CONDITIONS OF "HYBRID WAR"
ON THE EASTERN UKRAINE**

V. K. Drogomyretska

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;

76025, Ivano-Frankivsk, Shevchenko Str., 57;

Ph.: 38(097)33-29-482; e-mail: drogomyretska06@ukr.net

The article deals with the problem of the modern "hybrid war" on the example of an armed conflict in the East of Ukraine. The peculiarities of the phenomenon of hybrid war are revealed and the meaning of the term "hybrid war" is determined. The cooperation of Ukraine during the armed conflict in the Donetsk and Luhansk oblasts with international organizations such as the UN and the OSCE has been explored. Their essence and the concrete influence of their activity on resolving the conflict in the Donbass are revealed. Essence of international safety is grounded, as a system of international relations, which is based on the observance of norms of international law. A concept «international safety is considered». Statistics of United Nations are investigational in relation to events on Donbass, namely amount of victims on Donbass from the beginning of military operations.

Key words: *hybrid war, international organizations, UN, OSCE, SMM, security, Security Council, international security, East of Ukraine, Donbass, war, armed conflict, hybrid threat.*